herpy

WARANY

Waran Dumérila

Varanus dumerilii

Varanus dumerilii to ciemny, masywnie zbudowany waran o szerokiej czaszce, pochodzący z lasów deszczowych i namorzyn Azji Południowo-Wschodniej, wyspecjalizowany w zjadaniu krabów. Jest płochliwy i rzadko widywany w naturze, ale regularnie pojawia się w handlu. Dorosłe osobniki osiągają około metra długości i wymagają dużego, ciepłego i wilgotnego terrarium, dlatego gatunek nadaje się wyłącznie dla doświadczonego hodowcy.

Rodzina: Varanidae Nazwa angielska: Dumeril Monitor

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**90-140 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny, naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Las deszczowy i mokradła**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**240 × 120 × 120 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**27-32 °C**
Miejsce wygrzewania	**35-42 °C**
Temperatura w nocy	**22-25 °C**
Wilgotność	**70-90%**
Woda	**Część wodna**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady, kręgowce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**4-23 jaj**
Zniesienia w roku	**1-3**
Inkubacja	**163-234 dni** przy 24-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Brak danych (DD)**

O gatunku

Varanus dumerilii to średni do dużego waran o masywnym ciele, szerokiej i wysokiej czaszce oraz dużych, kilowatych łuskach na karku, które nadają mu "szorstki" wygląd. Należy do podrodzaju *Empagusia* razem z *V. rudicollis*, *V. bengalensis* i *V. flavescens* i ze względu na łuski karkowe często bywa mylony z *V. rudicollis*. Ogon jest bocznie spłaszczony i zaopatrzony w grzebień. Nazwa gatunkowa upamiętnia francuskiego zoologa Dumérila. Gatunek opisał w 1839 roku Hermann Schlegel. Opisany później *V. heteropholis* z Borneo uznaje się dziś za ten sam gatunek, a podgatunków nie wyróżnia się.

Dorosłe osobniki są ciemnobrązowe do niemal czarnych, z nieregularnymi, jaśniejszymi pręgami poprzecznymi. Świeżo wyklute młode mają lśniącą, pomarańczowoczerwoną lub żółtą głowę i kontrastowy rysunek, a barwa głowy blednie po kilku tygodniach. Wygląd młodych być może naśladuje inne, lepiej bronione zwierzęta.

Dorosłe osobniki mierzą zwykle 100-120 cm łącznie z ogonem, największe około 140 cm. Samce dorastają do 130 cm przy długości od pyska do kloaki 50 cm, samice do około 100 cm. Świeżo wyklute młode mierzą około 8 cm od pyska do kloaki i 18-24 cm całkowitej długości, a ważą 10-20 g. Masa dorosłych osobników nie jest znana.

Czaszka jest szeroka, a szczęki miażdżą pancerze krabów. Mimo to gatunek jest raczej płochliwy niż agresywny i tak spokojny, jak tylko waran może być.

Trzeba wiedzieć, na co się decydujesz: zwierzę zajmuje dużo miejsca, żyje długo, a dieta z krabów i innych skorupiaków kosztuje i trzeba ją regularnie zdobywać.

Występowanie i środowisko

Varanus dumerilii występuje w Azji Południowo-Wschodniej. Gatunek żyje w południowej Mjanmie (do okolic Tavoy) i na Półwyspie Tajskim na północ aż po północne Kanchanaburi przy granicy z Mjanmą, na Półwyspie Malajskim, w Singapurze, na całym Borneo (zarówno w części malezyjskiej, brunejskiej, jak i indonezyjskiej) oraz na indonezyjskich wyspach Sumatra, Bangka, Belitung i Riau.

Zasięg nie jest ciągły, lecz zależy od dostępności odpowiedniego lasu i wody. Gatunek rzadko widuje się w naturze, a stwierdzeń jest niewiele. Stwierdzenia spoza tego obszaru pochodzą od zwierząt z niewoli lub z błędnych rejestracji.

> **Naturalny zasięg:** Mjanma (Birma), Tajlandia, Malezja, Singapur, Brunei i Indonezja.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje w gęstym, wiecznie zielonym lesie o wysokiej wilgotności powietrza oraz w namorzynach, od poziomu morza do około 900 m n.p.m. Występuje zarówno w lasach przybrzeżnych, jak i daleko w głębi lądu w wiecznie zielonym lesie, a także w lasach wtórnych oraz na plantacjach kauczukowca i kawy na obszarach lasów deszczowych. Niezależnie od siedliska rzadko przebywa daleko od wody.

Kraby stanowią podstawowy pokarm. W Tajlandii gatunek żyje m.in. w wapiennych dolinach z potokami i dużą liczbą krabów i jest tam aktywny wieczorem. Przeważnie jest aktywny w dzień, ale może być aktywny także nocą, być może dlatego, że same kraby są najbardziej aktywne po zmroku. Gatunek wspina się też i może przebywać na drzewach oraz chronić się w dziuplach wysoko nad ziemią, ale przede wszystkim jest związany z ziemią i wodą.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Wymiary terrarium dla *Varanus dumerilii* opierają się na długości gatunku i powszechnej praktyce w utrzymaniu naziemnych waranów. Dorosły waran o długości około metra powinien mieć co najmniej 240 × 120 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość) na jedno zwierzę, a para potrzebuje więcej. Terrarium często buduje się samodzielnie albo urządza się cały pokój. Małe terraria sprzedawane dla świeżo wyklutych zwierząt wystarczą tylko na pierwsze miesiące i musisz liczyć się z budową dużego terrarium w ciągu pierwszego roku.

Gatunek kopie i ukrywa się w norach, więc podłoże musi być głębokie: 30-40 cm wilgotnej mieszanki ziemi bez nawozu, piasku i kory, tak aby korytarze i nory utrzymywały kształt. Zrób kilka kryjówek na różnych wysokościach i wybierz solidne, bo zwierzę jest silne. Stabilne gałęzie do wspinaczki i grube pnie są przydatne, ponieważ gatunek potrafi się wspinać. Sadź wyłącznie odporne rośliny i licz się z tym, że zostaną wykopane.

Niezbędny jest duży, solidny zbiornik z wodą: zwierzę musi móc się w nim położyć i kąpać, a woda musi mieć co najmniej 25 °C. Gatunek preferuje wodę o temperaturze około 30 °C, często długo leży w basenie i potrafi spać pod wodą z zamkniętymi nozdrzami, unosząc głowę, by zaczerpnąć powietrza co minutę lub co dwie minuty. Zbiornik musi dać się łatwo opróżnić i wyczyścić, bo zwierzę oddaje do wody kał i mocz, a trafiają do niej też resztki jedzenia.

Drzwi muszą być solidne i bezpieczne, a wszystkie źródła ciepła osłonięte, aby zwierzę nie mogło się poparzyć. Używaj grubego szkła lub płyty. Terrarium musi mieć dobrą wentylację, ale bez przeciągów, tak aby dało się utrzymać wysoką wilgotność powietrza.

TEMPERATURA

Preferowane temperatury gatunku nie zostały zmierzone, a podane wartości są szacunkiem na podstawie waranów leśnych. W dzień powietrze powinno mieć 27-32 °C. Pod miejscem do wygrzewania musi być cieplejsza strefa o temperaturze powierzchni 35-42 °C, mierzonej termometrem na podczerwień, a nie jako temperatura powietrza, w odległości co najmniej 30 cm od lampy, tak aby zwierzę zawsze miało wybór. W terrarium musi występować duży gradient temperatur, aby zwierzę mogło się nagrzać i schłodzić.

W nocy temperatura może spaść do 22-25 °C, ale woda przez całą dobę musi mieć co najmniej 25 °C. Podłoże można ostrożnie ogrzewać sterowaną termostatem matą grzewczą pod częścią terrarium, ale źródło ciepła z góry jest niezbędne, aby zwierzę mogło się wygrzewać.

Używaj kilku termometrów na różnych wysokościach i przy podłożu, a wszystkie źródła ciepła podłącz do termostatu. Zwierzę, które leży w kącie i nie je albo unika miejsca do wygrzewania, ma albo za zimno, albo za ciepło.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek pochodzi z wilgotnych lasów i namorzyn, więc wilgotność powietrza musi być wysoka: 70-90 %, przy podłożu wilgotnym w głębi, ale nie mokrym i nie zastałym. Wartości zapożyczono od innych waranów z lasów deszczowych. Zraszaj terrarium obficie raz lub dwa razy dziennie i wykorzystuj duży zbiornik z wodą do utrzymania wilgotności. Higrometr pokaże, czy to działa.

Zwierzę pije ze zbiornika, a wodę trzeba wymieniać codziennie lub co drugi dzień, bo szybko się brudzi. Wilgoć nie może zamienić się w stale mokre podłoże i pleśń, dlatego wentylacja musi być dobra. Linienie może przebiegać źle, jeśli powietrze jest zbyt suche: jeśli na palcach i ogonie zostają resztki wylinki, pomoże ciepła kąpiel.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest przeważnie aktywny w dzień i korzysta ze słońca, dlatego zaleca się oświetlenie UVB. Utrzymuj go w strefie Fergusona 2: świetlówka UVB o wysokiej wydajności (T5 HO) lub lampa zintegrowana, zamontowana nad miejscem do wygrzewania, tak aby indeks UV pod lampą wynosił około 1-3, z cieniem w pozostałej części terrarium. Świetlówki wymieniaj zgodnie z zaleceniami producenta, zwykle co rok, bo emisja UVB spada na długo przed tym, zanim przestaną świecić.

Światło włącza się na 12 godzin na dobę i steruje wyłącznikiem czasowym. Noc musi być ciemna, a lampy grzewcze emitujące widzialne światło trzeba w nocy wyłączać. Używaj żarówek z osłoniętą oprawą, tak aby zwierzę nie mogło mieć z nimi kontaktu. Naturalne światło słoneczne przez okno nie wystarczy i może przegrzać terrarium.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Varanus dumerilii to specjalista od krabów. Szczęki i zachowanie są przystosowane do rozbierania krabów: zwierzę potrząsa ofiarą, najpierw odłamuje szczypce i odnóża, wykorzystując podłoże jako oparcie, a na końcu miażdży pancerz. Instynkt ten jest obecny już u świeżo wyklutych młodych, a kraby wywołują silniejszą reakcję łowiecką niż owady, krewetki, jaszczurki, gryzonie, jaja i żaby. W naturze gatunek zjada też ślimaki i inne mięczaki, owady, ryby, żaby, jaja żółwi, ptaki i małe gryzonie.

Nawet zwierzęta, które przez lata dostawały wyłącznie inny pokarm, od razu przyjmują kraby, gdy zostaną im zaoferowane. Aby przełknąć pancerz, waran z dużą siłą dociska kraba do krawędzi, ściany lub brzegu basenu; na śliskim podłożu zwierzę ześlizguje się do tyłu i musi zrezygnować, dlatego przy miejscu karmienia musi być twarde podłoże, kamienie i krawędzie.

W niewoli podstawowym pokarmem są więc kraby i inne skorupiaki: kraby słodkowodne, krewetki, raki i ślimaki, najlepiej w skorupce, aby zwierzę dostawało wapń i musiało popracować na pokarm. Mrożone podawaj po rozmrożeniu i kupuj je ze źródła wolnego od pasożytów. Uzupełniaj dietę owadami (świerszcze, szarańcza, karaczany dubia), jajami, rybami i od czasu do czasu myszą lub jednodniowym kurczakiem. Ryby, jaja i kurczaki są chętnie przyjmowane, natomiast mącznik, ślimaki i żaby mogą być odrzucane, a niektóre osobniki są bardzo wybredne.

Niektóre osobniki przyjmują wyłącznie myszy i odrzucają wszystko inne, ale gryzonie jako podstawowy pokarm prowadzą do otyłości i problemów z wątrobą u gatunku, który w naturze żywi się krabami i innymi bezkręgowcami. Gryzonie powinny stanowić niewielką część diety.

Częstotliwość i ilości karmienia nie są udokumentowane dla tego gatunku. Młode karmi się codziennie lub co drugi dzień małymi porcjami, dorosłe 2-3 razy w tygodniu. Owady obsypuj wapniem z witaminą D3, a kilka razy w miesiącu podawaj multiwitaminę. Dostosowuj karmienie do kondycji zwierzęcia: żebra nie powinny być widoczne, a ogon i kończyny mają być

zaokrąglone, ale nie tłuste.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

V. dumerilii jest płochliwy i ostrożny, ale jak wszystkie warany ma ostre pazury, silne szczęki i ogon, którego może używać jak bicza. Ugryzienie dorosłego warana o długości około metra może spowodować głębokie rany, które wymagają opatrzenia. Pazury drapią, a uderzenie ogonem może boleć. Szczęki są przystosowane do miażdżenia pancerzy krabów, a obrażenia mogą być poważne.

Trzymane za kark i okolice bioder zwierzę często całkowicie się uspokaja, natomiast trzymane za ogon gwałtownie się szamocze. Dlatego nigdy nie chwytaj go za ogon. Niektóre zwierzęta w niewoli są spokojne i przez większość dnia pozostają zakopane, ale nie ma na to gwarancji.

Oswajaj zwierzę powoli. Otwieraj terrarium spokojnie, mów cicho i pozwól mu przyzwyczaić się do twojej ręki, zanim je podniesiesz. Stosuj krótkie, spokojne sesje i podczas podnoszenia podtrzymuj całe ciało. Wielu zwierząt w ogóle nie należy brać do rąk. Przy karmieniu używaj długiej pęsety, aby zwierzę nie kojarzyło ręki z jedzeniem.

Po kontakcie ze zwierzęciem, terrarium i pokarmem dokładnie myj ręce mydłem, a wodę i odchody wycieraj jednorazowymi ściereczkami, ponieważ gady często są nosicielami *Salmonella*. Dzieci i osoby z obniżoną odpornością nie powinny dotykać zwierzęcia.

Gatunek utrzymuje się pojedynczo lub w parach, a w parze oba zwierzęta muszą mieć możliwość oddalenia się od siebie. Samców nie wolno trzymać razem. Obserwuj, czy nie dochodzi do pogryzień i stresu, i rozdziel zwierzęta, jeśli coś pójdzie nie tak.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową przy długości całkowitej około 100 cm, samice prawdopodobnie w wieku 4 lat. Masa w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej nie jest znana. Samce i samice wyglądają z zewnątrz podobnie, a sondowanie jest u waranów zawodne, dlatego płeć najpewniej określa się za pomocą USG lub endoskopii u weterynarza doświadczonego w leczeniu gadów. W niewoli jest więcej samców niż samic, więc zestawienie pary może być trudne. Licz się z tym, że zwierzęta muszą być w pełni wyrośnięte, zanim połączysz je do rozrodu, a samica musi być w dobrej kondycji i otrzymywać dużo wapnia.

GODY I KOPULACJA

Gatunek rozmnaża się w niewoli, zwykle gdy zwierzęta trzymane są w parach w dużych terrariach. Czasowe rozdzielenie płci może sprzyjać rozrodowi, a samica musi mieć skrzynkę lęgową. Samiec musi mieć możliwość oddalenia się od samicy, a w terrarium muszą być kryjówki i przesłony, aby zwierzęta nie widziały się cały czas. Obserwuj, czy nie dochodzi do pogryzień, i rozdziel zwierzęta, jeśli samica odniesie obrażenia. Nie wiadomo, czy kopulację wywołuje chłodniejszy okres lub zmiana długości dnia.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa od 4 do 23 jaj w zniesieniu i do trzech zniesień w roku. Przygotuj się do składania jaj, zapewniając samicy dużą skrzynkę lęgową lub głębokie, wilgotne podłoże (co najmniej 30-40 cm), w którym może kopać i złożyć jaja. Bez odpowiedniego miejsca może zatrzymywać jaja, które mogą utknąć w drogach rodnych. Samica w ciąży często je mniej i szuka więcej ciepła. Przed złożeniem jaj i po nim podawaj jej dodatkowy wapń i dużo pokarmu.

INKUBACJA

Jaja wyjmuje się ostrożnie, bez obracania, i umieszcza w pojemniku z wilgotnym wermikulitem lub perlitem, z taką ilością wody, aby podłoże było wilgotne, ale nie mokre. Inkubacja trwa 163-234 dni w temperaturze 24-30 °C. Utrzymuj stałą temperaturę, np. 29-30 °C. Licz się z długą inkubacją trwającą 5-8 miesięcy i pewnymi stratami: zdarzają się jaja niezdolne do rozwoju oraz martwe, w pełni rozwinięte zarodki, a stracić można nawet połowę zniesienia. Na krótko otwieraj pojemnik, aby go przewietrzyć.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mierzą przy wykluciu około 8 cm od pyska do kloaki, 18-24 cm całkowitej długości, i ważą 10-20 g. Ogon jest nieco dłuższy niż ciało. Mają jasną, pomarańczowoczerwoną lub żółtą głowę, której barwa blednie po kilku tygodniach. Odchowuj je pojedynczo w małych terrariach z kryjówkami, wodą i wysoką wilgotnością powietrza, w tych samych temperaturach co dorosłe.

Podawaj im małe kraby, krewetki, ślimaki i owady. Kraby sprawiają, że młode zaczynają jeść od razu, nawet tuż po wykluciu. Karm je codziennie i regularnie waż. Po miesiącu młode mierzą zwykle 24-26 cm i ważą 16-17 g, po około dwóch miesiącach 25-28 cm i 19-22 g, a po pięciu miesiącach długość od pyska do kloaki wynosi około 13 cm. Gatunek rozmnażano w niewoli przez co najmniej pięć pokoleń, więc dostępne są zwierzęta z hodowli, ale czas potrzebny do osiągnięcia rozmiarów dorosłych nie jest znany.

Zdrowie i częste błędy

Varanus dumerilii jest odporny, gdy temperatura, wilgotność i pokarm są właściwe, ale większość problemów wynika z warunków utrzymania i pochodzenia zwierzęcia. Typowe błędy to:

- Zwierzęta odłowione z natury. Gatunek był importowany w dużych ilościach z Indonezji, która w latach 2010-2018 eksportowała do 1 060 żywych zwierząt rocznie. Mimo to oferowane są dorosłe osobniki, które prawdopodobnie pochodzą z odłowu. Zwierzęta z odłowu często mają pasożyty wewnętrzne i zewnętrzne, są zestresowane i wyczerpują rezerwy organizmu. Zleć badanie próbki kału u weterynarza i trzymaj nowe zwierzęta oddzielnie od innych waranów przez kilka tygodni.
- Zbyt niska temperatura lub brak miejsca do wygrzewania. Prowadzi to do złego trawienia, osłabienia odporności i infekcji dróg oddechowych (świszczący oddech, śluz w nozdrzach i pysku, otwarty pysk).
- Zbyt suche powietrze i za mało wody. Prowadzi to do problemów z linieniem i odwodnienia.
- Brak UVB i wapnia. Prowadzi to do osteodystrofii z miękkimi szczękami i wygiętymi kończynami, zwłaszcza u młodych zwierząt.
- Zbyt wiele tłustych ofiar. Myszy jako podstawowy pokarm prowadzą do otyłości i chorób wątroby u gatunku, który żywi się krabami.
- Rany i oparzenia od nieosłoniętych źródeł ciepła oraz od uderzania o szybę, gdy zwierzę jest zestresowane.
- U młodych z hodowli zdarzają się wady szkieletu. Przyczyna nie jest znana, ale u waranów ogólnie podejrzewa się inkubację i kondycję samicy.

Zdrowe zwierzę ma jasne oczy, zaokrąglony ogon i kończyny i je z apetytem. Zgłoś się do weterynarza doświadczonego w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie chce jeść, ma zaparcia lub świszczący oddech.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.